

# บทบาทของพระมหาเถระล้านนาในการเชื่อมโยงภูมิภาค

## THE ROLES OF LANNA SENIOR MONKS IN REGIONAL CONNECTION\*

พรหมเรศ แก้วโมลา, อรอนงค์ วูวงศ์, เกียรติศักดิ์ ฟองคำ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่  
Phromares Kaewmola, Onanong Woowong, Kriengsak Fongkam  
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus  
E-Mail: Phrom.1969@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระมหาเถระล้านนาในการเชื่อมโยงภูมิภาค” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิถีอัตลักษณ์ของพระมหาเถระล้านนา 2) เพื่อศึกษาบทบาทของพระมหาเถระในล้านนาและ 3) เพื่อศึกษาบทบาทของพระมหาเถระล้านนาในการเชื่อมโยงภูมิภาค การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา

### ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดและวิถีอัตลักษณ์ของพระมหาเถระล้านนา พบว่า 1) ความมุ่งมั่นในการศึกษาธรรมวินัยและพระไตรปิฎกให้แตกฉานจนสามารถรวบรวมรจนหรือจารึกคัมภีร์ใบลานและนำมาเผยแพร่ไว้มากมาย 2) ปฏิปทาจริยวัตรที่เรียบง่ายงดงามควรแก่การเคารพและบูชาเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ความสันโดษ ความเสียสละ 3) คุณสมบัติเฉพาะของคำว่า “ครูบา” คือ ความเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบและสร้างคุณงามความดีอันนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงกับวิถีการต่าง ๆ เพื่อสร้างพลังศรัทธาให้แก่พุทธศาสนิกชน

2. บทบาทของพระมหาเถระในล้านนา พบว่า 1) การรจนารวบรวมและจารึกคัมภีร์พระไตรปิฎก อีกทั้งในรูปแบบของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ 2) การจารึกไปในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานต่าง ๆ โดยร่วมกับวัดและชุมชนเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนิกกรรม 3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ดินแดนพุทธศาสนา

ในต่างประเทศ โดยการก่อตั้งสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ มีการเทศน์และอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานฐาน

3. บทบาทของพระมหาเถระล้านนาในการเชื่อมโยงภูมิภาคพบว่า 1) สร้างวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาจากความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อวรรณกรรมและคัมภีร์ไบเบิลโดยให้นักวิชาการหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เข้ามาทำการปริวรรตคัมภีร์ไบเบิลและนำเอาองค์ความรู้นั้นมาเผยแพร่สู่สาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ 2) การสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาในจังหวัด และเขตภาคเหนือเป็นการสร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนที่อยู่ห่างไกล อีกทั้งการสร้างวัตถุที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนในเขตภาคเหนือซึ่งถือว่าเชื่อมสัมพันธ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ก่อให้เกิดศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน เช่น ถนน วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ อาคารและสถานศึกษา 3) การสนับสนุนส่งเสริมพระภิกษุและสามเณรในด้านการศึกษา เช่น พระภิกษุและสามเณรต่างชาติที่เข้ามาเรียนในประเทศไทย การสร้างศาสนทายาทเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นการวางรากฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบต่อไป 4) สร้างเครือข่ายด้วยการเผยแพร่หลักการในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานโดยการจาริกไปในสถานที่ต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือซึ่งเป็นการเชื่อมโยงชาติพันธุ์ อีกทั้งได้เผยแพร่การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานไปยังประเทศต่าง ๆ ทั้งแถบเอเชีย ยุโรป และอเมริกา

**คำสำคัญ:** บทบาทของพระมหาเถระล้านนา, การเชื่อมโยง, ภูมิภาค, วิถีคิดและอัตลักษณ์

## Abstract

The objectives of this research were as follows; 1) to study the concept and identities of Lanna senior monks (Krubamahahera), 2) to study their roles of Lanna senior monks and, 3) the roles of Lanna senior monks in regional connection. The qualitative research methodology was applied in this study by using document and textbook analysis.

The results were revealed as follows.

1. According to the first research objective “to study the concept and identities of Lanna senior monks (Krubamahahera)”, the findings indicated

that they were concentrated in studying proficiently the Vinaya (monastic discipline) and Tripitaka until they were able to collect and write in the palm leaf manuscripts. Moreover, the mentioned traditional Buddhist manuscripts were used for Buddhism propagation. 2) Because of the long-time reputation of their respectable and estimable behavior such as contentment and sacrifice, they have been respected and praised by Lanna people. 3) The special characteristic of the word “Kruha” means a good practicing person who always does good deeds for Buddhist propagation by connecting various sciences to create Buddhist faith in people.

2. According to the second research objective “to study their roles of Lanna senior monks (Krubamahahera)”, the results showed that; 1) The Tripitaka was collected and re-written in the ancient Buddhist literatures. 2) They pilgrimaged to many places in order to build and repair the religious places by cooperating with local community and nearby temples to make Buddhist center. 3) They built cultural route by propagating Buddhism in many foreign countries by establishing the Dhamma retreats. In addition, they taught and trained Buddhist meditation.

3. According to the last research objective “the roles of Lanna senior monks in regional connection.” The results were found as follows; 1) Building Buddhist culture from Buddhist belief towards Buddhist literature and government and ancient palm leaf manuscripts, both related educational organizations and specialists play the important role in Buddhist manuscript and literature interpretation and propagation. 2) The majority of important Buddhist places in Northern Thailand were repaired and reconstructed. It is considered to be Buddhism belief building of northern Thai Buddhists. Also, the construction of useful things such as road, temple, Buddha image hall, pagoda, monk’s residence and schools in Northern Thailand is considered to be a form of Buddhism’s cultural connection. 3) The various kinds of

educational supports such as providing financial support for foreign Buddhist monks who are studying in Thailand, and building Buddhist successors for Buddhism propagation in the near future. 4) Teaching the Buddhist meditation (Vipassana) and pilgrimaging in various northern Thai places as well as foreign continents such as Europe, Asia, and America are considered to be both Buddhism and ethnic connection building.

**Keyword:** Role of Lanna senior monks, connect, regional, concept and identity

## บทนำ

สมัยล้านนา ปีพ.ศ. 1839 พญามังราย ทรงสร้างราชธานีขึ้น ชื่อว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” ได้ตั้งถิ่นฐาน ณ ลุ่มแม่น้ำปิง ได้สร้างเมือง สร้างวัง และวัดขึ้น ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้สร้างวัดต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่เป็นฝ่ายคามวาสี และอรัญญวาสี จนพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในอาณาจักรล้านนา ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรกในดินแดนประเทศไทยปัจจุบันขึ้น ครั้งที่ 8 ที่วัดมหาโพธาราม หรือวัดเจ็ดยอด พระอารามหลวงในปัจจุบัน (เทพประวิณ จันทรแรง, 2559: 258) โดยมีพระธัมมทินมหาเถระเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระเจ้าติโลกราชใช้เวลาทำสังคายนา 1 ปี จึงสำเร็จ (แสงจันทร์งาม, 2523: 75) ได้มีพระมหาเถระนักปราชญ์ชาวล้านนาหลายรูป ทั้งที่เป็นนักปราชญ์ นักพัฒนา นักเผยแผ่ นักปกครอง จากเส้นทางสู่อาเซียน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ภาพทางพระพุทธศาสนาระหว่างพระสงฆ์ในส่วนกลุ่มสายเถรวาท ทำให้เห็นความสัมพันธ์อันแนบแน่น ในบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากล้านนาสู่ดินแดนอาเซียนอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการสร้างคุณูปการอย่างยิ่งใหญ่ต่อพระพุทธศาสนาของพระมหาเถระในยุคล้านนา

บทบาทและหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อศาสนจักร และอาณาจักร นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สืบเนื่องมาจากการน้อมรับในหลักการที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ ในสมัยพุทธกาล แก่พระสาวกทั้งหลายก่อนแยกย้ายกันไปประกาศหลักธรรมคำสอนว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์ แม้เธอทั้งหลาย

ก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์เช่นกัน เธอทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ ขอจงอย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ ครบบริบูรณ์บริบูรณ์ สัตว์ทั้งหลายจำพวกที่มีรูปคือกิเลสในจักขุน้อย มีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อมผู้รู้ทั่วถึงธรรม จักมี ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากล้านนาสู่ดินแดนอาเซียนอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการสร้างคุณูปการอย่างยิ่งใหญ่ต่อพระพุทธศาสนาของพระมหาเถระในยุคล้านนา ดังนี้ 1) พระสิริมังคลาจารย์ ท่านเป็นนักปราชญ์ล้านนาที่มีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและภาษาบาลี ผลงานที่สำคัญของพระสิริมังคลาจารย์ คือ เวสสันดรทีปนี จักรวาลทีปนี สังขยาปกาสะกฏิกา และมังคลัตถทีปนี (ตามรอยพระสิริมังคลาจารย์สังฆปราชญ์ล้านนา, 2556: 9) 2) พระครูบากัญจน หรือครูบาทาเถระ ท่านเป็นมหาเถระนักปฏิบัติที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในภาคเหนือ ท่านได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและภาษาบาลีจนแตกฉาน มีความสนใจทางด้านวิปัสสนากัมมัฏฐาน มุ่งศึกษาจนแตกฉาน ได้เขียนคัมภีร์ล้านนาไว้มากมาย จนมีชื่อเสียงโด่งดัง ท่านมีผลงานโดดเด่นด้านวรรณกรรมล้านนา และการเผยแผ่ศาสนาไปสู่ประเทศลาว 3) ครูบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปโดยเฉพาะในเขตล้านนาว่าเป็น "ต้นบุญ" หรือ "นักบุญ" อันมีความหมายเชิงยกย่องว่าเป็นนักบวชที่มีคุณสมบัติพิเศษ มีการเรียกอีกว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัย ผลงานที่เด่นมากของครูบาศรีวิชัยก็คือ การสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ท่านมีความโดดเด่นด้านกัมมัฏฐาน และเผยแผ่ศาสนา ในแผ่นดินล้านนาอย่างมากมาย (จรัส โฆษณานันท์, 2549) 4) ครูบาบุญชุ่ม ท่านมีปฏิปทาในด้านการปฏิบัติธรรมตั้งแต่สมัยเป็นสามเณร และมีผลงานโดดเด่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สังคม วัฒนธรรม เชื่อมสัมพันธ์ทั้ง 2 ประเทศ คือในประเทศไทย และประเทศพม่า 5) ครูบาทอง หรือพระพรหมมงคล ท่านเปรียบเทียบบ้างเช่นเสาหลักในร่มธรรม ช่วยทำให้พุทธศาสนิกชนชาวล้านนา มีจิตใจสงบร่มเย็นเป็นสุข เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนสำหรับพระภิกษุ-สามเณรรุ่นหลังได้เจริญรอยตาม

จากเหตุผลดังกล่าวคณะผู้วิจัย มีความสนใจศึกษา ประวัติ ผลงาน อิทธิพลและเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมหาเถระล้านนา ซึ่งเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่องจากนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาทั้งหลายว่าเป็นนักปราชญ์แห่งล้านนา ตาม

เส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน โดยผ่านทางคัมภีร์ วรรณกรรม วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ตลอดจนข้อวัตรปฏิบัติของท่าน เพื่อเสนอเป็นแบบอย่างแก่สาธารณชนด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ อันจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์สืบต่อไป

### **วัตถุประสงค์ของการวิจัย**

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิถีอัตลักษณ์ของพระมหาเถระในล้านนา
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพระมหาเถระในล้านนา
3. เพื่อศึกษาบทบาทของมหาเถระล้านนาในการเชื่อมโยงภูมิภาค

### **วิธีดำเนินการวิจัย**

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป จำนวน 8 จังหวัด โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งได้มาด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย ลำปาง แพร่ พะเยา น่าน และแม่ฮ่องสอน รวม 125 รูป/คน

#### **3. เครื่องมือในการวิจัย**

การดำเนินการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยเน้นการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สังเคราะห์ข้อมูลเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ตามแนวทางการเชื่อมโยงเส้นทางบุญสู่เส้นทางธรรมของพระมหาเถระในล้านนาโดยใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไป ส่วนที่ 2 ข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ สำหรับพระสังฆาธิการ เจ้าคณะจังหวัด นักศึกษา ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป และนักวิชาการศึกษาที่มีข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับประวัติและผลงานของพระมหาเถระในล้านนา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ เช่น ประวัติศาสตร์ ลักษณะทางสังคม ภูมิศาสตร์ เพื่อรวบรวมข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์การเชื่อมโยงภูมิภาค และลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์ พระสังฆาธิการ เจ้าคณะจังหวัด นักศึกษา ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป และนักวิชาการศึกษา

5. วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร และเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปสาระสำคัญ เนื้อหา และวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

## ผลการวิจัย

### 1. แนวคิดและวิถีอัตลักษณ์ของพระมหาเถระในล้านนา

1) พระสิริมังคลาจารย์ เขียนจารึกไว้เองในตอนท้ายเรื่องของคัมภีร์ที่ท่านได้รจนามาไว้ เช่น ท้ายเรื่องเวสสันดรทีปนี ท่านกล่าวไว้ว่า คัมภีร์เรื่องนี้รจนสำเร็จเมื่อปีฉลู จ.ศ. 879 (พ.ศ.2060) ในสมัยพระเมืองแก้ว ครองเมืองเชียงใหม่ ขณะนั้นท่านเป็นมหาเถระแล้ว และจำพรรษาอยู่ ณ วัดสวนขัวญ มรณภาพภายหลังจากที่รจนามังคลัตถทีปนีสำเร็จเพียงไม่กี่ปี ท่านมีผลงานด้านวรรณกรรมของพระสิริมังคลาจารย์ ผลงานด้านวรรณกรรมของท่านมีอิทธิพลต่อการศึกษา การเผยแผ่ และสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษาแผนกบาลี ซึ่งได้นำคัมภีร์เรื่องมังคลัตถทีปนีสร้างเป็นหลักสูตรให้กับพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเรียนการแปลจากภาษาบาลีเป็นไทยและแปลไทยเป็นบาลี ถือว่าเป็นคัมภีร์ที่ทรงคุณค่าแก่การศึกษามาตราบนานถึงปัจจุบันนี้ ในการถวายตนเข้ามาบวชเป็นสามเณร และขยันหมั่นเพียรเรียนศึกษาภาษาบาลี จนมีความรู้ความสามารถแตกฉานในเรื่องของพระธรรมวินัยและพระไตรปิฎกอย่างแจ่มแจ้ง

2) ครูบาศรีวิชัยนอร์ธญาสิมหาเถระ (ครูบามหาเถระ) ถือได้ว่าเป็นผู้ที่ใคร่ในการศึกษาเป็นอย่างมาก เรียนรู้ได้ไว และมีไหวพริบปฏิภาณทั้งในด้านของคันธธุระและวิปัสสนาธุระ ในสมัยที่ท่านเป็นสามเณรได้ไปศึกษาจากครูบาอาจารย์ จนมีความแตกฉานในพระไตรปิฎกและพระธรรมวินัยจนได้รับการยกย่องให้เป็นประธานสังคายนา ณ เมืองเชียงใหม่ ต่อมาได้เดินทางไปศึกษาวิปัสสนาธุระยังเมืองเชียงใหม่ พม่า จนมีความแตกฉานในพระธรรมวินัย ท่านได้เดินทางไปรวบรวมคัมภีร์ธรรมทั้งในเมืองเชียงใหม่ เมืองนันทบุรี เมืองหลวงพระบาง หลังจากนั้นได้รวบรวมคัมภีร์ทั้งหมดมาเก็บรักษาไว้ ณ วัดสูงเม่น อำเภอ

สูงเม่น จังหวัดแพร่ รวมคัมภีร์ที่ครูบามหาเถรรวบรวมทั้งหมดประมาณ 8,845 ผูก นับเป็นใบลานได้ 84,500 ใบลาน 2) แนวคิดและวิถีอัตลักษณ์ด้านความสันโดษครูบาศรีวิชัย วาสีมหาเถระ (ครูบามหาเถร) เป็นปฐมครูบาที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เป็นพระอาจารย์ของครูบาศรีวิชัย มีอุปนิสัยรักความสันโดษไม่สะสมทรัพย์สิน ในบั้นปลายชีวิตท่านได้ปลีกวิเวกไปละสังขารยังเมืองระแหง จังหวัดตาก ซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ 3) แนวคิดและวิถีอัตลักษณ์ด้านการจาริกคัมภีร์ใบลานและนำมาเผยแผ่ท่านเป็นผู้ที่มีสติปัญญาอันเฉียบแหลม ได้ศึกษาพระธรรมจนแตกฉาน และทำการสังคายนา (รวบรวม) ทั้งในดินแดนล้านนา คือ เมืองแพร่ เมืองน่าน เมืองเชียงใหม่ เมืองหลวงพระบาง รวมคัมภีร์ใบลาน เพื่อเก็บรักษาให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

3) พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย เป็นผู้ที่มีบทบาทด้านนักบุญเป็นด้วยข้อวัตรปฏิบัติที่แสดงออกให้บุคคลทั่วไปได้พบเห็นและสัมผัสได้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ท่านได้ปฏิบัติตนบำเพ็ญเพียรภาวนาลีกขาวิญญู ตามลอยพระบรมศาสดาด้วยข้อวัตรปฏิบัติเสริมบุคลิกภาพความน่าเลื่อมใสอันเป็นลักษณะพิเศษที่เรียกว่า “ต้นบุญ” ถูกยกย่องว่ามีบทบาทเป็นนักบุญแห่งล้านนา โดยมีแนวข้อวัตรปฏิบัติของพระครูบาศรีวิชัย จึงส่งเสริมลักษณะอันน่าเลื่อมใสของศรัทธาประชาชนที่เคารพโดยเฉพาะชาวพื้นเมืองกลุ่มชาวเขาซึ่งจะยอมรับนับถือพระครูบาศรีวิชัย ที่เรียกว่า “ต้นบุญ” เป็นกลุ่มแรกก็ว่าได้ และบุคคลที่มีบทบาทต้นบุญที่ได้สร้างสมมาแต่ชาติปางก่อนผลบุญยังประโยชน์สุขสามารถแบ่งปันให้กับผู้ที่ยอมรับจากผู้อื่น

4) ครูบาบุญชุ่มมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและปัจจัยทางสังคม เนื่องจากครูบาเกิดมาในวิถีของคณาจารย์และเป็นวิถีแห่งพุทธ จึงทำให้มีความเชื่อมโยงกันทั้งทางด้านการดำเนินชีวิต ด้านความฝึกฝนในธรรมะ และในด้านการปฏิบัติธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งเป็นคุณสมบัติของคำว่า “ครูบา” ซึ่งเป็นคำที่พุทธศาสนิกชนในล้านนาใช้เรียกขานพระมหาเถระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ทำให้เกิดเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงไปถึงครูบาอาจารย์ต่าง ๆ ที่ได้ประพฤติก่อและปฏิบัติตามกันมา

5) ครูบาทอง หรือพระพรหมมงคล ได้ศึกษาด้านวิปัสสนาธุระ จนเรียนจบด้านวิปัสสนากรรมฐาน ในแนวสติปัฏฐาน 4 มีความเชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติ และสอนวิปัสสนากรรมฐาน เป็นครูสอน เรียกว่า พระวิปัสสนาจารย์ จนเป็นที่ยอมรับทั้งในวงการคณะสงฆ์และสังคมทั่วไป ได้รับการยกย่องและเกียรติคุณอย่างมากมาย สมณศักดิ์และเกียรติคุณที่ได้รับ เป็นเครื่องยืนยันและปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีศักยภาพ มี



คุณธรรม และมีประสิทธิภาพมาก จึงได้รับรางวัลและเกียรติคุณ เป็นพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมทั่วไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ท่านจัดเป็นพระนักเผยแผ่ที่มีปฏิปทาจริยาวัตรนำเลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างยิ่งและมีบุคลิกลักษณะที่ตีเหมาะสมโดยประการทั้งปวง

## 2. บทบาทพระมหาเถระในล้านนา

1) บทบาทของพระสิริมังคลาจารย์ พบว่า 1) บทบาทความสัมพันธ์และผลงานที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา ถือเป็นพระมหาเถระรูปหนึ่งที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อการศึกษา มากนับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลงานด้านวรรณกรรมที่ท่านได้รจนา วรรณกรรมและคัมภีร์ชื่อ เวสสันดรทีปนี จักรวาททีปนี สังขยาปกาสุกกา และมังคลัตถทีปนี มาโดยลำดับ วรรณกรรมและคัมภีร์ที่ท่านรจนาขึ้น เป็นหนึ่งในหลักสูตรปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่พระภิกษุ-สามเณร ต้องศึกษา มังคลัตถทีปนี เปรียบเสมือนเพชรน้ำเอกของวงการการศึกษา 2) การสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสิริมังคลาจารย์ เป็นการสร้างเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการศึกษา ที่ท่านได้นำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่ถูกจารึกไว้ด้วยภาษามคธ หรือภาษาบาลีสันสกฤต มาแปลเป็นบาลีภาษาไทย และภาษาบาลีล้านนา ให้ปรากฏแก่ผู้สนใจใคร่ศึกษาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามสืบต่อไปตราบนานเท่านาน 3) การสร้างวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสิริมังคลาจารย์ กระบวนการสร้างวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสิริมังคลาจารย์นั้น วิเคราะห์ได้จากอิทธิพลและความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อวรรณกรรมเรื่อง เวสสันดรทีปนี หรือเวสสันดรชาดก และมังคลัตถทีปนี ซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมและคัมภีร์ที่สำคัญ

2) บทบาทของพระมหาเถระในล้านนาของครูบาศรีวิชัยญาณวชิรมหาเถระ (ครูบามหาเถระ) 1) การศึกษาภาษาล้านนา และการศึกษาในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของการศึกษามรดก วัฒนธรรมแหล่งรวมวรรณกรรมล้านนาที่ถือว่ามีคัมภีร์ไบเบิลมากที่สุดในโลก ทำให้มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถือว่าท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีอิทธิพลอย่างมากที่มีต่อการเผยแผ่ ซึ่งท่านได้เดินทางไปเมืองใดก็จะได้นำสร้างคัมภีร์ไบเบิลรวมถึงถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา ท่านจึงเปรียบเสมือนพระธรรมทูตที่ได้นำเอาพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ยังเมืองต่างๆทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อท่าน

ร่วมกันสร้างผลงานทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมากมาย 3) การสร้างเครือข่ายและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในอดีต ได้เดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ สามารถสรุปถึงวัตถุประสงค์ของการเดินทางไปดังต่อไปนี้ คือ 1) เดินทางไปเพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับเมืองที่มีอำนาจ 2) เดินทางไปเพื่อสร้างเครือข่ายกับนักปราชญ์ราชบัณฑิต 3) เดินทางเพื่อไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการสร้างคัมภีร์ไบเบิล เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของผลงานของครูบาภุญจนธรรมาวาส มหาเถร ที่มีต่อประชาชนในยุคหลัง

3) ครูบาศรีวิชัย มีบทบาทในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามโบราณศาสนสถานสมบัติของพระพุทธศาสนาอันเก่าแก่ที่มีความเชื่อตามตำนานความเป็นมาในอดีต ส่วนใหญ่แล้วก็จะสังเกตได้ว่าจะเป็นวัดร้างหรือที่ชำรุดทรุดโทรมขาดความเอาใจใส่ของผู้คน ที่อยู่ห่างไกลจากดินแดน ที่มีความห่างไกลจากชนบท ที่มีผู้คนที่ศรัทธาได้นิมนต์ไปเป็นประธานในการบูรณปฏิสังขรณ์ อันเป็นกิจกรรมการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยาวไกลได้ เป็นการสร้างประโยชน์ทางวัตถุและทางจิตใจของผู้ที่ศรัทธา ยกตัวอย่าง เช่นการสร้างถนนขึ้นพระธาตุดอยสุเทพ การบูรณปฏิสังขรณ์วิหารหลวง วัดพระสิงห์ เมืองเชียงใหม่ วัดจามเทวี เมืองลำพูน วัดบ้านปาง อำเภอลี้ ลำพูน วัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดเมืองแพร่ วัดศรีโคมคำ เมืองพะเยา วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาธาราม จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นต้นบุญที่มีบทบาทที่โดดเด่นและมีอิทธิพลความเป็นต้นบุญ ของพระครูบาศรีวิชัยจนนำมาสู่ความสำเร็จ

4) ครูบาบุญชุ่ม มีบทบาทที่สำคัญคือ 1) ด้านการศึกษาแม้ท่านไม่มีบทบาทโดดเด่นในด้านการมีอิทธิพลต่อการศึกษาศึกษา แต่ท่านก็มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมพระภิกษุและสามเณรที่อยู่ในปกครองของท่าน ได้เข้ามาศึกษาในประเทศไทยเพื่อวางรากฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบต่อไป 2) ด้านการเผยแผ่ พบว่า การเผยแผ่ของท่านจะมีหลักการที่เป็นแนวปฏิบัติอยู่ 3 วิธีการ คือ 2.1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการปฏิบัติวิปัสสนา ด้วยวิธีการจาริกไปแสวงหาสถานที่ที่มีสปปายะอันสงบ เช่น ป่าเขา หรือถ้ำ เพราะท่านมุ่งมั่นตามแนวหลักธรรมคำสอน และปฏิบัติตามวิถีของครูบาอาจารย์ จึงมีจิตน้อมในการปฏิบัติวิปัสสนา เป็นสำคัญ 2.2) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสอนธรรมสะท้อนผ่านการจาริกและการปฏิบัติวิปัสสนาของท่าน ผ่านคณะลูกศิษย์ที่นำธรรมะบรรยายของท่านในแต่ละครั้งมาตีพิมพ์เป็นหนังสือที่มีคุณค่าและหายาก 2.3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสร้างศาสนสถาน เริ่มตั้งแต่ผลงานการสร้างวัดและศาสนสถานของ

ท่านตั้งแต่เป็นสามเณร จนกระทั่งอุปสมบทเป็นพระมาจนถึงปัจจุบัน ท่านได้สร้างวัดและศาสนสถานมาแล้วรวมเป็นจำนวนประมาณ 65 ศาสนสถาน พื้นที่จำนวนมากกว่า 30 พื้นที่ ซึ่งเป็นการสร้างอนุสรณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรือง และฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน

5) ครูบาทอง หรือพระพรหมมงคล ปฏิปทาของท่านจากการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงพื้นฐานของปริยัติ คือ การศึกษาดี และท่านสามารถถ่ายทอดให้ผู้ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ความรู้ด้านปริยัติเป็นพื้นฐานความรู้ของท่านด้านพระสูตร เป็นผู้ทรงจำหลักธรรม ชาดก ภาสิตที่ใช้ปรารภธรรมตั้งอารมณ์กรรมฐานให้กับผู้ปฏิบัติ หรือผู้มาบำเพ็ญบุญกุศลในโอกาสต่างๆ ด้านพระวินัยเป็นนักปกครองที่เน้นแบบอย่างของใหญ่ปกครองผู้ใต้บัญชาได้อย่างเรียบร้อย ความรู้ด้านอภิธรรม ท่านสามารถอธิบายและจำแนกสภาวะธรรมแก่อารมณ์ของผู้ปฏิบัติได้ตามระดับของผู้ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับพระไตรปิฎก รวมถึงชั้นอรรถกถาและฎีกา

### 3. บทบาทของพระมหาเถระล้านนาในการเชื่อมโยงภูมิภาค

1) บทบาทการเชื่อมโยงของพระสิริมังคลาจารย์ท่านได้รจนาเวสสันดรที่ปนี โดยท่านมีชีวิตอยู่ในราว พ.ศ. 2020-2100 ในรัชกาลแห่งกษัตริย์ล้านนาหลายพระองค์ คือ ตั้งแต่พระเจ้าติโลกราช ถึงพระเจ้าเมกุฎี ท่านรจนาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาทั้งหมด 4 เรื่อง คือ เวสสันดรที่ปนี จักรวาทที่ปนี สังขยาปกาสะกฏิกา และมังคลัตถที่ปนี ในรัชสมัยของพระเจ้าเมืองแก้ว ขณะที่จำพรรษาอยู่ที่วัดสวนขวัญ (ปัจจุบันเรียกว่าวัดตำหนักหรือวัดสิริมังคลาจารย์) ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ห่างจากนครเชียงใหม่ประมาณ 4 กิโลเมตร ในหนังสือศาสนวงศ์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, 2556 : 46-48) จักรวาลที่ปนี (จักรวาทที่ปนี) เป็นวรรณกรรมเรื่องที่สองของพระสิริมังคลาจารย์ โดยท่านได้รจนาสำเร็จในปี พ.ศ.2063 ในรัชกาลแห่งพระเจ้าเมืองแก้ว ท่านรจนาคัมภีร์นี้ที่วัดสวนขวัญ สถานที่เดียวกันกับที่ท่านแต่งเวสสันดรที่ปนี วรรณกรรมจักรวาลที่ปนีนี้ ว่าด้วยเรื่องราวในจักรวาลหรือโลกธาตุ พระคัมภีร์ที่ท่านนำมาแต่งเรื่องนี้มีประมาณ 1,200 พระคัมภีร์ โดยแบ่งเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจักรวาลออกเป็นตอน ๆ โดยอ้างอิงหลักฐานจากพระ ไตรปิฎก และคัมภีร์ต่าง ๆ มาอธิบายประกอบ คัมภีร์จักรวาลที่ปนีนี้ เป็นที่แพร่หลายในแวดวงวรรณกรรม โดยพระสังฆราชาจันทรสิริธัญญาสีเจ้าให้สร้างในปีเปลึก (เปิก) เส็ด ศักราชได้ 9000 (พ.ศ.2081) หลังจากทีพระสิริมังคลาจารย์จนสำเร็จเพียง 18 ปี คัมภีร์ฉบับนี้พบที่

วัดบุปผาราม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นก็มีการจารคัดลอกกันต่อๆ มา เช่น ฉบับวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่จารไว้เมื่อ พ.ศ. 2351 ฉบับวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ที่ครูบากัญจนอรัญญวาสีจารคัดลอกไว้เมื่อ พ.ศ. 2376 ฉบับวัดช้างค้ำวรมหาวิหาร ที่จารไว้เมื่อ พ.ศ. 2412 นอกจากนี้ยังได้มีการถ่ายไว้ในไมโครฟิล์มไว้ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ “มูลนิธิแห่งสภาวิจัยแห่งประเทศไทยตะวันตก” และยังมีฉบับที่จารไว้ในใบลานเป็นตัวอักษรขอม เป็นของหอสมุดแห่งชาติจำนวน 13 ฉบับ และเป็นของวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร 2 คัมภีร์

ฎีกาสังขยาปกาสะหรือสังขยาปกาสะฎีกา เป็นหนังสืออธิบายคัมภีร์ “สังขยาปสก” ที่พระญาณวิลาสเถระ ภิกษุชาวเชียงแสนรจนาไว้ในปี พ.ศ. 2509 เป็นคาถา 73 คาถา โดยพระสิริ มังคลาจารย์ ได้แต่งคัมภีร์นี้ในปี พ.ศ. 2063 ว่าด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับการนับเวลา เครื่องชั่งตวง น้ำหนัก ระยะทาง ฤดูกาล และการใช้เงินตรา ที่เกี่ยวเนื่องทางพระพุทธศาสนา โดยท่านได้รจนาเป็นร้อยแก้ว เพื่ออธิบายขยายความให้เข้าใจง่ายขึ้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, 2556: 42)

มังคลัตถทีปนี หรือ มงคลทีปนี เป็นวรรณกรรมเรื่องเอกที่น่าชื่อเสียงเกียรติคุณมาสู่พระสิริมังคลาจารย์ ท่านรจนามังคลัตถทีปนี เมื่อ พ.ศ. 2067 โดยมีได้ระบุสถานที่อย่างชัดเจน มีปรากฏในเอกสารบางฉบับว่า ท่านได้รจนามังคลัตถทีปนี ณ สถานที่เงียบสงบซึ่งอยู่ไกลออกไป ทางทิศใต้ของนครเชียงใหม่ ประมาณ 8 กิโลเมตร มังคลัตถ (คงเป็นวัดสวนขวัญ) ทีปนี คือคัมภีร์ที่อธิบายถวายนามมงคลสูตรซึ่งเป็นสูตรหนึ่งในขุททกนิกายปาฐะและสูตรนิบาต สุตตันตปิฎก มีอรรถกถาชื่อปรมัตถโชติกา ซึ่งพระพุทธโฆสะเป็นผู้รจนาไว้ มังคลัตถทีปนี เป็นสูตรที่แสดงการปฏิบัติ อันเป็นมงคล 38 ประการ ท่านได้อธิบายความหมายของพระสูตรนี้ได้อย่างละเอียดไพเราะสละสลวย โดยแสดงความรอบรู้ และความสามารถในการแต่ภาษาบาลีได้อย่างดี อ้างอิงหลักไวยากรณ์อย่างถูกต้อง และนำเรื่องราวต่าง ๆ จากชาดกอรรถกถาธรรมบท และจากคัมภีร์พุทธศาสนาอื่น ๆ มากกว่า 90 คัมภีร์มารจนาอธิบายประกอบคัมภีร์มังคลัตถทีปนี เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักศึกษาวรรณกรรมและภาษาบาลี ผลงานเรื่องนี้เป็นที่แพร่หลายมากที่สุดในการบรรดาผลงานทั้งหมดของท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น พม่า กัมพูชา ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

2) บทบาทการเชื่อมโยงของครูบากัญจนอรัญญวาสีมหาเถร มหาเถระ ถือเป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากที่สุดท่าน

หนึ่ง โดยท่านได้เป็นผู้นำบุญหรือผู้ชักชวนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระศาสนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทำให้ท่านได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากทั้งในอดีตและปัจจุบัน ท่านได้บำเพ็ญกิจในเขตล้านนา ประเทศพม่า และเมืองหลวงพระบาง โดยที่ท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทเป็นอย่างยิ่งในการช่วยชำระพระไตรปิฎก รวมถึงการสร้างคัมภีร์ธรรมอธิบายพระไตรปิฎก โดยเป็นผู้นำในการชำระพระไตรปิฎกและการสร้างคัมภีร์จากที่ต่าง ๆ

3) บทบาทการเชื่อมโยงของครูบาศรีวิชัย ด้านการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานวัดในล้านนาเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนักบุญในการบูรณปฏิสังขรณ์ซากปรักหักพังของศาสนสถานต่าง ๆ ซึ่งมีแนวคิดเรื่องสะสมบุญ การจาริกแสวงบุญในพื้นที่ต่าง ๆ เปรียบได้ว่าการแสวงหาพุทธศาสนาพุทธภูมิ คือ การหมายเอาพระนิพพานเป็นที่ตั้ง สถานที่พระครูบาศรีวิชัยจาริกไปบูรณะนั้นส่วนมากเป็นโบราณสถานวัดเก่าแก่ทางล้านนา การจาริกแสวงบุญในการไปบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่าง ๆ เหล่านี้ นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ ซึ่งความเคลื่อนไหวทางด้านศาสนา อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการแสดงออกการบูรณะปฏิสังขรณ์อันเป็นอุดมคติของตนบุญที่ช่วยเหลืออุปลัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนาอีกรูปแบบหนึ่ง ในการจาริกแสวงบุญไปฟื้นฟูสถานที่ต่าง ๆ เหล่านี้ การไปเป็นประธานในการบูรณปฏิสังขรณ์ของพระครูบาศรีวิชัย จึงเปรียบได้กับการเดินธุดงค์ทั่วล้านนา และเพื่อเป็นการสะสมบุญอย่างหนึ่ง

4) บทบาทการเชื่อมโยงของครูบาบุญชุ่ม มีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากการจาริกเพื่อปฏิบัติธรรม แล้วท่านยังจาริกเพื่อสร้างศาสนสถานทางพระพุทธศาสนาให้เป็นอนุสรณ์แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทั้งในล้านนา คือ เชียงใหม่ ลำปาง และเชียงราย และประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศพม่า ลาว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเชื่อมโยงไปถึงประเทศอื่นๆ เช่น ประเทศภูฐาน เนปาล และจีนอีกด้วย ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวิถีชีวิตและสังคมของคนในพื้นที่ ในการที่จะประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างคุณงามความดีของท่าน

5) บทบาทการเชื่อมโยงของครูบาทองหรือพระพรหมมงคล ท่านเป็นพระนักปกครอง นักบริหาร ตลอดถึงนักเผยแผ่ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส และผู้บริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอที่ท่านรับผิดชอบตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การรวบรวมพระไตรปิฎกฉบับภาษาล้านนา ซึ่งเป็นมรดกของวัฒนธรรมทางภาษาเพื่อเป็นมิ่งขวัญของชาวล้านนาสืบไป อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์

พระพุทธศาสนา พร้อมกันนี้ก็ได้ให้มีการชำระเรียบเรียงขึ้นใหม่ และจัดพิมพ์ขึ้นโดยเก็บรวบรวมไว้ที่หอพระไตรปิฎกวัดร่ำเปิง โครงการปริวรรตพระไตรปิฎกอักษณานาภาษาบาลี ปัจจุบัน พระไตรปิฎกอักษณานาภาษาบาลีดังกล่าวชำรุดสูญหายไปเป็นจำนวนมาก ถึงแม้จะค้นพบอยู่บ้างก็ไม่สมบูรณ์ อันเนื่องมาจากกาลเวลา และระบบการเก็บรักษาไม่ดีพอ การเทศนา โดยจะเน้นเกี่ยวกับการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี กล่าวคือท่านเป็นพระนักปฏิบัติมุ่งสติปัฏฐาน 4 เป็นที่ตั้งจะเน้นวิปัสสนากรรมฐานในการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้ฟังและผู้ปฏิบัติตาม เพราะท่านถือว่าการปฏิบัติกรรมฐานเป็นหนทางนำไปสู่ความหลุดพ้นจากโลกียวิสัยไปจนถึงโลกุตระ

### ข้อเสนอแนะ

#### 1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การวิจัยเชิงเอกสารจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้เกี่ยวกับภาษาล้านนา เพราะการบันทึกเกี่ยวกับประวัติและผลงานของท่านส่วนมากจะบันทึกเป็นภาษาล้านนา ดังนั้นควรที่จะมีการแปลเป็นภาษาไทยกลางให้ได้มากที่สุด เพื่อเป็นการง่ายต่อการศึกษาสำหรับผู้ที่ไม่มีความชำนาญในภาษาล้านนาต่อไป

2) ควรมีการนำเอาองค์ความรู้ของนักปราชญ์ทางพุทธศาสนามาเผยแพร่ให้ประชาชนในยุคหลังได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่

3) ควรมีการมีการรวบรวมชีวประวัติของพระมหาเถระในล้านนาและเผยแพร่ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและเรียนรู้

#### 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบชีวิตและผลงานของพระเถระชาวล้านนารูปอื่นๆ

2) ควรศึกษาชีวิตและผลงานของพระเถระชาวล้านนาหรือปราชญ์ที่มีผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

### เอกสารอ้างอิง

จรัส โฆษณานันท์. (2549). *พระครูบาเจ้าศรีวิชัย อริยสงฆ์แห่งล้านนา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด มีเดีย เพรส.

- เทพประวิณ จันทรแรง. (2559). *ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาในล้านนา*. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสนตรบัณฑิต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่. (2542). *ชีวิตและผลงานของพระสิริมงคลจารย์*. เชียงใหม่: ดาวคอมพิวกราฟิก.
- \_\_\_\_\_. (2556). *ตามรอยพระสิริมงคลจารย์สังฆปราชญ์ล้านนา*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์จรรยาฟิล์ม.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แสง จันทร้งาม. (2523). *พุทธศาสนาในล้านนาไทย*. เชียงใหม่: ทิพย์เนตรการพิมพ์.